

AI/DP/12/24/198

Warszawa, 20.12.2024 r.

Szanowna Pani Katarzyna Kotula

Ministra ds. równości

Petycja w interesie publicznym w sprawie zmiany prawa i lepszej ochrony osób LGBTI

Petycja

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. 2018 poz. 870) w imieniu organizacji pozarządowej Stowarzyszenie Amnesty International działającej w celu ochrony praw człowieka, wnoszę petycję w interesie publicznym z prośbą o:

1. wprowadzenie przesłanek orientacji seksualnej, tożsamości płciowej i cech płciowych do Kodeksu karnego w ramach tzw. przestępstw z nienawiści i nawoływania do nienawiści poprzez zmianę ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz.U. 2024 poz. 17, z późn. zm.). Wprowadzone regulacje powinny wymieniać powyższe cechy obok pochodzenia etnicznego, rasowego, koloru skóry, wyznania lub bezwyznaniowości, płci, wieku oraz niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej. Obecnie procedowany przez Sejm projekt zmiany ustawy (druk 876) nie wprowadza przesłanek tożsamości płciowej i cech płciowych oraz mechanizmu objęcia ściganiem z urzędu przestępstw z nienawiści bez względu na kwalifikację prawną czynu. **Wnosimy o wprowadzenie powyższych modyfikacji do projektu oraz uchwalenia ustawy w zmienionej formie.**
2. zapewnienie możliwości rejestrowania związków jedno płciowych w Polsce – a docelowo równości małżeńskiej w Polsce poprzez wprowadzenie instytucji rejestrowanego związku partnerskiego do polskiego porządku prawnego oraz zapewnienie osobom tej samej płci możliwości zawierania związków małżeńskich. Wprowadzenie regulacji będzie wykonaniem wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 grudnia 2023 r. (Przybyszewska i inni przeciwko Polsce). Obecnie znajdujący się w procesie legislacyjnym jest istotnym krokiem w dobrą stronę, jednakże jest odległy od pewnego zrównania praw dla związków osób LGBT. **Wnosimy o informacje na temat planowanego zakończenia procesu legislacyjnego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz planowane kroki w celu wprowadzenia w Polsce równości małżeńskiej.**
3. stworzenie godnych warunków dla uzgodnienia płci dla osób transpłciowych poprzez wprowadzenie przepisów regulujących szybką, przejrzystą, dostępną oraz w jak najmniejszym stopniu ingerującą w życie prywatne procedurę uzgodnienia płci. Procedura powinna umożliwiać zmianę danych metrykalnych we wszystkich

dokumentach oraz znosić wymogi niepozostawania w związku małżeńskim przez osobę przechodzącą prawne uzgodnienie płci. Niedopuszczalna jest konieczność przeprowadzania uzgadniania płci w postępowaniu sądowym, gdzie konieczne jest pozywanie rodziców, a możliwe dołączenie do postępowania prokuratora. **Wnosimy o opracowanie projektu ustawy, który zapewni bezpieczną i sprawną procedurę metrykalnego uzgodnienia płci.** W takiej procedurze nie ma miejsca na tzw. “test realnego życia” lub długotrwały okres terapii (takie rozwiązania zawiera dyskutowany obecnie projekt ustawy zgłaszany przez organizację Tęczowi Społecznicy)¹.

4. zaprzestanie prześladowania osób aktywistycznych za ich pokojowe działania. Osoby organizujące demonstracje, Marsze Równości czy korzystające z prawa do protestu nie mogą być bezpodstawnie zatrzymywane oraz zastraszane przez służby państwowe. Amnesty International wnosi o zaprzestanie instrumentalnego wykorzystywania przepisów karnych i wykroczeniowych przeciwko obrońcom (po więcej informacji zapraszamy do naszych raportów: “Dajcie mi człowieka, a znajdzie się paragraf”² oraz “Byliśmy traktowani jak przestępcy”³) i obrończyniom praw LGBTI ze szczególnym uwzględnieniem art. 137, 196 i art. 261 Kodeksu karnego oraz art. 108 ustawy o ochronie zabytków. Wszystkie postępowania karne przeciwko obrońcom i obrończyniom praw LGBTI wszczętych wyłącznie z powodu ich udziału w zgromadzeniach lub ich pokojowej działalności na rzecz praw człowieka muszą zostać umorzone. **Wnosimy o podanie informacji na temat stanu prac w zakresie wyciągania konsekwencji wobec osób odpowiedzialnych za systemowe nękanie osób LGBT.**

Stowarzyszenie Amnesty International wyraża zgodę na ujawnienie swoich danych, jako podmiotu wnoszącego petycję, na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego.

Uzasadnienie

1. Polski system zwalczania przestępstw z nienawiści wymaga uszczelnienia. Obecny projekt ustawy (projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (druk sejmowy nr 876)) w tym zakresie jest zapowiedzią potrzebnej zmiany, jako że pozwoli na wyciąganie konsekwencji wobec osób dopuszczających się przestępstw z nienawiści motywowanych uprzedzeniami ze względu na płeć, niepełnosprawność i orientację seksualną. Niemniej, projekt ustawy nie wprowadza części elementów niezbędnych do adekwatnego dochodzenia odpowiedzialności za przestępstwa z nienawiści. Wprowadzenie przesłanek dotyczących tożsamości płciowej oraz cech płciowych jest konieczne w celu

¹ <https://teczowispolecznicy.org/ustawa/>

² Amnesty International, “Dajcie mi człowieka, a znajdzie się paragraf”, 29 stycznia 2024, <https://www.amnesty.org.pl/dajcie-mi-czlowieka-a-znajdzie-sie-paragraf-nowa-analiza-amnesty-international/>

³ Amnesty International, “Byliśmy traktowani jak przestępcy”, 20 lipca 2022, https://www.amnesty.org.pl/bylismy-traktowani-jak-przestepcy-historie-represji-polskich-aktywistow_ek-lgbti-raport-amnesty-international/

jednoznacznej ochrony osób, które są atakowane przez uprzedzenia z tym związane. Choć zrozumiałym argumentem jest zaproponowana w uzasadnieniu szeroka interpretacja przestępstw “w związku z płcią”, to istnieje istotne zagrożenie, że w praktyce przypadki przestępstwa motywowane uprzedzeniami w stosunku do poszczególnych cech płciowych lub tożsamości płciowej nie będą za takie rozpoznawane. Doprecyzowanie ustawowe byłoby więc pożądane.

2. Amnesty International jasno opowiada się za równością wszystkich osób bez względu na ich orientację seksualną, dlatego też wzywa polskie władze do pełnej realizacji równości małżeńskiej. Amnesty International wzywa Polskę do bycia liderem, a nie pozostawania w tyle w globalnym trendzie zmierzającym do krajowej ochrony równego prawa par tej samej płci i do uznania ich związków w ramach małżeństw cywilnych. Polska powinna dążyć do momentu, w którym osoby LGBTI będą faktycznie równe wobec prawa, a osiągnięcie tego celu powinno odbyć się poprzez zajęcie się normami społecznymi opartymi na uprzedzeniach i dyskryminacji. Projekt ustawy o związkach partnerskich nie obejmuje jednak możliwości przysposobienia dziecka wspólnie lub przysposobienia dziecka drugiej osoby partnerskiej. Wprowadzenie związków partnerskich nie eliminuje dyskryminacji par tej samej płci w sferze praw i obowiązków rodzicielskich.
3. W polskim porządku prawnym nie istnieją przepisy regulujące uzgodnienie płci. Postępowania sądowe stanowią wyzwania dla sądownictwa, a uzgodnienie płci odbywa się w oparciu o art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego. Sposoby w jakie poszczególni sędziowie i sędziowie przeprowadzają postępowanie uzgodnienia płci są bardzo zróżnicowane. Obecny stan prawny nie gwarantuje ochrony prywatności osoby uzgadniającej płeć oraz często doprowadza do postępowań znacznie różniących się od praw zagwarantowanych przez Europejską Konwencję Praw Człowieka. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jednoznacznie zaleca postępowanie szybkie, przejrzyste oraz w jak najmniejszym stopniu ingerujące w życie prywatne osoby, której dotyczy. W Polsce postępowanie często wymaga wysokiego nakładu finansowego w celu przeprowadzenia licznych specjalistycznych badań, powoływanie biegłych doprowadza do nadmiernej i nieuzasadnionej ingerencji w życie prywatne osób uzgadniających płeć, sądy często zwracają się do uczestników postępowania używając niechcianych zaimków i sformułowań, a traumatyczna może być także potrzeba pozywania rodziców, którzy mogą złożyć apelację od wyroku uzgadniającego płeć. Po korzystnym wyroku konieczne są także czasochłonne działania w celu zmiany danych metrykalnych, dokonywane w oddzielnych procedurach. To prawnie usankcjonowane naruszanie godności osób transpłciowych musi się zakończyć. Krytycznie należy również ocenić elementy nakładające nieproporcjonalne obostrzenia na osoby uzgadniające płeć metrykalną - osoby transpłciowe nie mogą być zmuszane do “udowodniania” swojej transpłciowości: test realnego życia w swojej esencji sprowadza rolę płciowe do roli stereotypów i narusza prawo do życia prywatnego osób transpłciowych. Nieadekwatne jest również objęcie osób transpłciowych obowiązkiem długotrwałej “terapii” - transpłciowość nie jest chorobą, a osoby, które potrzebują pomocy terapeutycznej powinny móc ją uzyskać na swoich zasadach i w własnym zakresie.

4. Niedopuszczalne jest nękanie i zastraszanie przez policję i instytucje państwowe osób podejmujących się obrony praw człowieka osób LGBTI. W ostatnich latach najbardziej dotkliwym przykładem nękania i instrumentalnej kryminalizacji osób LGBTI były wydarzenia Tęczowej Nocy z 7 sierpnia 2020 r. w Warszawie. W tym dniu policja brutalnie zatrzymywała pokojowo demonstrujące osoby, wobec których wszczynano później postępowania karne oraz wykroczeniowe. Niezbędne jest podjęcie odpowiednich kroków, które uniemożliwią instrumentalizację kodeksu wykroczeniowego oraz zapewnią sprawne pociąganie do odpowiedzialności funkcjonariuszy, którzy dopuszczają się nieuzasadnionej przemocy. Minister Sprawiedliwości Adam Bodnar przeproszał 1 lutego 2024 r. społeczność LGBTI za krzywdę doznaną ze strony państwa polskiego i obiecywał dalsze działania. Niestety, wciąż nie jest nam wiadome w jakiej formie i w jaki sposób planowane jest wyciągnięcie konsekwencji za prześladowania osób w związku z Tęczową Nocą oraz innymi przypadkami nękania społeczności LGBTI. W badaniu Amnesty International “Byliśmy traktowani jak przestępcy” udokumentowaliśmy wiele przypadków naruszeń ze strony władzy kierowanych przeciwko osobom działającym na rzecz praw LGBTI, które do dzisiaj nie otrzymały sprawiedliwości⁴.

Anna Kulikowska

Anna Kulikowska

Wicedyrektorka Amnesty International Polska

---

⁴ Amnesty International, “Byliśmy traktowani jak przestępcy”, 20 lipca 2022, https://www.amnesty.org.pl/bylismy-traktowani-jak-przestepcy-historie-represji-polskich-aktywistow_ek-lgbti-raport-amnesty-international/